

การเรียบเรียงเสียงประสานเพลงพื้นบ้านอีสานในรูปแบบดนตรี คลาสสิกสำหรับวงแชมเบอร์

Arrangement Isan Folk Song in Classical Music Form for Chamber Music

อัศววัตร เชื่อมกลาง¹

Akarawat Chaumklang¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงสร้างสรรค์มีวัตถุประสงค์เพื่อเรียบเรียงเสียงประสานเพลงพื้นบ้านอีสานในรูปแบบดนตรีคลาสสิกสำหรับวงแชมเบอร์เป็นบทเพลงที่ใช้บรรเลงหรือขับฟังให้เกิดความบันเทิง เผยแพร่วัฒนธรรมทางดนตรีพื้นบ้านของชาวอีสานในเชิงอนุรักษ์ และสำหรับบูรณาเป็นสื่อการเรียนการสอนดนตรีในวิชาต่างๆ ต่อไป ผู้วิจัยได้คัดเลือกทำนองเพลงที่มีความน่าสนใจ เป็นบทเพลงที่นิยมใช้ในแสดงดนตรี รวมถึงใช้ประกอบการแสดงฟ้อนรำของชาวอีสานจำนวน 4 เพลงได้แก่เซิ้งบั้งไฟ แม่ฮ้างกล่อมลูก ทำนองเต้ยสามจังหวัด (เต้ยธรรมดา เต้ยพม่า เต้ยโขง) และ 1 ลายลำ ได้แก่ ลายเกริ่นแคน โดยใช้โปรแกรม Sibelius ในการบันทึกโน้ต และใช้โปรแกรม Notepersformer ในการสังเคราะห์เสียงเพื่อให้เสียงมีความสมจริง มีมิติเหมือนใช้เครื่องดนตรีจริงบรรเลง

การวิจัยพบว่าวิธีการเรียบเรียงเสียงประสานสำหรับวงแชมเบอร์ ต้องศึกษาองค์ความรู้ในด้านมานุษยดุริยางควิทยาในการคัดเลือกเพลงที่มีเอกลักษณ์พื้นถิ่นอีสานและด้านการเรียบเรียงเสียงประสานใช้องค์ประกอบดนตรี คือ ทำนองเพลงคอร์ด บันไดเสียง รูปแบบจังหวะ เป็นแนวทางในการพัฒนาเป็นงานสร้างสรรค์ การนำทำนองที่คุ้นหูของเพลงอีสานมาประยุกต์ใช้ในการสอดประสานทำนองที่เหมาะสม ผู้วิจัยได้ผลิตผลงานสร้างสรรค์ จำนวน 2 บทเพลง ประกอบด้วย 1) อีสานฟานฟาร์ ทรมเปิดควินเท็ตความยาว 1.05 นาที 2) ลายลำอีสาน บราสโนเนท ความยาว 4.56 นาทีและเผยแพร่ให้ได้รับฟังผ่านช่องทางออนไลน์ในช่องทางยูทูบได้รับผลการประเมินคุณภาพจากผู้ที่ได้รับฟังในระดับดี

คำสำคัญ : เรียบเรียงเสียงประสาน, ทำนองเพลง, เพลงพื้นบ้าน, อีสาน, วงแชมเบอร์

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ABSTRACT

The purpose of the study was to study Isan folk melody that are appropriate for song arranging for chamber music ensembles and appropriate with classical harmony of folk music performed by the chamber music ensembles. The compositions could be used in entertainment and served as a tool in conservative expression of Isan traditional musical cultures and for the integration for teaching music in different subjects. The author selected the composition using the main criteria of interest, popularity in performances, and uses with other cultural performances. Four compositions and one melody were selected. The composition were “Teoy 3 Rhythm” (Simple Teoy, Teoy Burma, Teoy Kong - Mekong short love song), “Mae Hang Gleom Look” (Widow’s lullaby), “Seong Bung Fai” (Bamboo rocket celebration), and “Lum Plern Isan”(Isansong of comfortable), and the melody was “Line Kern Khan” (Melody of Khan Introduction). The Sibelius Software was used in recoding. Moreover, the Notepersformer Software was used in synchronization providing authentic sound of performances.

The results of the study showed that the composition for chamber ensembles demands ethnomusicology knowledge to be principle in song selection and harmonic composition in order to develop creations that contain unique characteristics for marching bands. The composers should have in depth understanding of chords, rhythms, and harmonic composition. The author composed two composition including 1) “Isan Fanfare” for Trumpet Quintet (1.05) and 2) “Melody of Isan” for Brass Nonet (4.56). The compositions were published in Youtube channel, and they were rated from the audiences at high level.

Keywords : music arranging, melody, Isan Folk music, Isan, Chamber music ensembles

บทนำ

สังคมไทยในยุคปัจจุบันมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทั้งวัฒนธรรมภาษา ศาสนา ศิลปะ รวมถึงดนตรี ทั้งที่เป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมของประเทศไทยอยู่แล้ว และในส่วนที่ได้รับมาจากวัฒนธรรมอื่นเกิดจากความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผ่านทางการอพยพย้ายถิ่นฐาน การค้าขาย ความสัมพันธ์ทางการทูต ความสัมพันธ์ทางการทหาร ซึ่งในแต่ละเชื้อชาติก็มีอารยธรรมที่แตกต่างกันไปตามภูมิภาค ภูมิของประเทศ ภูมิอากาศ จึงทำให้มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นชีวิตความเป็นอยู่ ภาษา ศาสนา ศิลปะ และดนตรี ในส่วนของดนตรีนั้นถูกแบ่งตามเขตของทิศทาง เช่น ดนตรีตะวันออก ดนตรีตะวันตก

ตก เป็นต้น แบ่งตามทวีป เช่น ดนตรีเอเชีย ดนตรีแอฟริกา เป็นต้น แบ่งตามส่วนต่าง ๆ ของทวีป เช่น ดนตรีเอเชียตะวันออก ดนตรียุโรปตะวันออก เป็นต้น แบ่งตามเชื้อชาติ เช่น ดนตรีอาฟกัน ดนตรีอาฟริกัน เป็นต้น ในแต่ละถิ่นฐานก็มีดนตรีที่แตกต่างกันออกไป มีเอกลักษณ์เป็นของพื้นที่ ในประเทศไทยเรียกว่าดนตรีแบบนั้นว่า ดนตรีพื้นเมือง หรือดนตรีพื้นบ้าน

มนตรี ตราโมท (2540 : 71) ได้ให้ความหมายของเพลงพื้นเมืองว่า หมายถึงเพลงของชาวบ้าน ในท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งในแต่ละท้องถิ่นจะมีการร้องเล่นที่แตกต่างกันออกไปตามสภาพของท้องถิ่นนั้น

เอนก นาวิกมูล (2550 : 3) เพลงพื้นบ้านพื้นเมืองหมายถึงเพลงที่ชาวบ้านร้องเล่นกันมานานโดย

เฉพาะในยุคสังคมแบบเกษตรกรรมมีการถ่ายทอดด้วยปากหรือสังเกตจำเอาเอง มักไม่ทราบชื่อผู้คิดท่วงทำนองของแต่ละเพลง การร้องมีทั้งการร้องแบบคนเดียวหรือร้องเป็นกลุ่ม ดังนั้นเพลงพื้นบ้านหรือเพลงพื้นเมือง คือ เพลงที่เกิดจากคนในพื้นที่นั้นอาศัย ร้อง เล่น และทำกิจกรรมจากวิถีชีวิตความเป็นอยู่สภาพแวดล้อม รวมถึงความเชื่อในพื้นที่นั้น เพื่อเติมเต็มให้ชีวิตมีความสมบูรณ์ เป็นสิ่งที่กระทำสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน

วิถีทางดนตรีพื้นบ้านของมนุษย์ตั้งแต่โบราณกาลในแต่ละพื้นที่นั้น ล้วนถูกสร้างสรรค์จากวิถีชีวิตความเป็นอยู่ เพื่อเติมเต็มให้มีชีวิตที่ดีและสมบูรณ์ ความเชื่อที่อยู่คู่กับวัฒนธรรมในท้องถิ่นนั้น การศึกษาทางด้านดนตรี ทำให้เรารู้จักดนตรีในถิ่นฐาน มากขึ้น นักดนตรีวิทยาที่นำวิทยาศาสตร์มาใช้ในการทดลองดนตรีในพื้นที่ต่าง ๆ โดยใช้ทฤษฎีดนตรีตะวันตกเป็นตัวแปรในการทดลองหรือการหาวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นอีสาน ทั้งในด้านการศึกษา การพัฒนาเทคโนโลยี รวมถึงศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามมีการเรียนการสอนดนตรีใน 3 สาขาวิชา คือสาขาวิชาดนตรีสากล, สาขาเทคโนโลยีดนตรีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และสาขาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ ทั้ง 3 สาขาวิชานี้ใช้ทรัพยากรร่วมกัน ทั้งคณาจารย์ เครื่องดนตรี และสถานที่ การใช้สื่อการเรียนการสอนนั้น ใช้สื่อการสอนที่คณาจารย์จัดทำขึ้นควบคู่ไปกับเอกสาร ตำราและบทเพลงจากต่างประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเป็นเพลงคลาสสิก นักศึกษาส่วนใหญ่ที่เข้ามาศึกษามีปัญหาในการทำความเข้าใจเพลงคลาสสิกที่ตนกำลังการศึกษา เพราะขาดประสบการณ์การฟังดนตรีคลาสสิกตั้งแต่สมัยยังเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา การวิเคราะห์บทเพลงหรือการเรียบเรียงหรือประพันธ์เพลง รวมไปถึงการบรรเลงบทเพลงจึงเป็นเรื่องยากที่จะเข้าใจความหมายของทำนองเพลงและบทเพลง หากมีการนำบทเพลงที่อยู่ใน

วัฒนธรรม ที่แทรกซึมอยู่ในชีวิตประจำวันของผู้ศึกษามาเป็นสื่อบูรณาการเข้ากับการสอนทั้งในรายวิชา ทฤษฎีดนตรีดนตรีตะวันตก รูปแบบและการวิเคราะห์ การเรียบเรียงเสียงประสาน การประพันธ์เพลง รวมไปถึงวิชาปฏิบัติทักษะดนตรี และวิชารวมวง เข้ามาเป็นตัวช่วยในการสอนเบื้องต้นให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน โดยการเรียบเรียงจากทำนองเพลงพื้นบ้านอีสาน ประยุกต์ให้เป็นดนตรีในแนวคลาสสิก โดยการเรียบเรียงตามแบบแผนของดนตรีสากล เผยแพร่ให้ผู้คนทั่วโลกได้รับฟังหรือบรรเลงในเบื้องต้น จนอาจจะเกิดความสนใจการเข้ามาศึกษารากลึกและแก่นแท้ของทำนองเพลงรวมทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมของชาวอีสานต่อไปในอนาคต

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการเรียบเรียงเสียงประสานเพลงพื้นบ้านอีสานในรูปแบบดนตรีคลาสสิก โดยใช้เทคนิคการเรียบเรียงและทฤษฎีของดนตรีตะวันตก ศึกษาทำนองเพลงพื้นบ้านอีสาน ที่มีความเหมาะสมในการเรียบเรียงเพลงสำหรับวงแจ๊ซมา เป็นข้อมูลในการเรียบเรียงเสียงประสานเพลงพื้นบ้านในรูปแบบดนตรีคลาสสิกสำหรับวงแจ๊ซรวมทั้งวิเคราะห์บทเพลงตามหลักทฤษฎีดนตรีตะวันตก ใช้เป็นต้นแบบในการบูรณาการเป็นสื่อการสอนในการเรียนดนตรีในรายวิชาต่าง ๆ จากเพลงพื้นบ้านอีสานให้นักศึกษาส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นคนในพื้นที่อีสาน เข้าใจการใช้เทคนิคและทฤษฎีดนตรีตะวันตก ผ่านทำนองดนตรีพื้นบ้านของคนอีสาน อันเป็นที่คุ้นเคยของชาวอีสานและนักศึกษา ผู้วิจัยยังทำการสังเคราะห์เสียงเพลงพื้นบ้านอีสานในรูปแบบดนตรีคลาสสิกสำหรับวงแจ๊ซมา เพื่อเป็นการเผยแพร่ สืบสานเพลงพื้นบ้านอีสานในรูปแบบที่ผู้คนต่างวัฒนธรรมเข้าใจ เป็นการอนุรักษ์ทำนองเพลงพื้นบ้านอีสานในรูปแบบดนตรีคลาสสิก ผู้วิจัยได้ทำการจดสิทธิบัตรผลงานสร้างสรรค์ให้ถูกต้องตามกฎหมาย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเรียบเรียงเสียงประสานเพลงพื้นบ้านในรูปแบบดนตรีคลาสสิกสำหรับวงแชมเบอร์
2. เพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมทางดนตรีพื้นบ้านของชาวอีสานในเชิงอนุรักษ์

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตกลุ่มเป้าหมายเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรี ได้แก่ ศิลปินพื้นบ้าน ผู้สอนดนตรีพื้นบ้าน ผู้สอนการเรียบเรียงเสียงประสานดนตรีสากล ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงคลาสสิก โดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 6 ท่าน
2. นักศึกษาที่ศึกษาในสาขาวิชาดนตรีและนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชาดนตรีบำบัดและสุนทรียทางดนตรี ที่ได้รับฟังบทเพลงที่เรียบเรียงเสียงประสานจากเพลงพื้นบ้านในรูปแบบดนตรีคลาสสิกสำหรับวงแชมเบอร์จำนวน 150 คน

ขอบเขตด้านสถานที่

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาทำนองเพลงพื้นบ้านในเขตภาคอีสานเพื่อเป็นข้อมูลในการเรียนเรียงบทเพลง

นิยามศัพท์เฉพาะ

การเรียบเรียงเสียงประสาน หมายถึง การนำเพลงที่มีอยู่แล้วมาเรียบเรียงใหม่ในเครื่องดนตรีเดิมหรือเครื่องดนตรีชนิดอื่นบรรเลง มักมีการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของเพลงตามความเหมาะสม องค์ประกอบที่นิยมรักษาไว้หรือเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุดคือ ทำนอง ส่วนองค์ประกอบที่เปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือ เพลงประสาน (ณัชชา พันธุ์เจริญ, 2548)

เพลงพื้นบ้านอีสาน หมายถึง เพลงที่เกิดจากคนในพื้นที่อีสานที่ ร้อง เล่น และทำกิจกรรมจากวิถีชีวิตความเป็นอยู่สภาพแวดล้อม รวมถึงความเชื่อในพื้นที่นั้น เพื่อเติมเต็มให้ชีวิตมีความสมบูรณ์ เป็นสิ่งที่กระทำสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน

ดนตรีคลาสสิกหมายถึง ราชบัณฑิตยสถาน (2554) ให้ความหมายดนตรีว่าเสียงที่ประกอบกันเป็นทำนองเพลง, เครื่องบรรเลงซึ่งมีเสียงดังทำให้รู้สึกเพลิดเพลิน หรือเกิดอารมณ์รัก โศก หรือรื่นเริง เป็นต้น ได้ตามทำนองเพลงส่วนคลาสสิก สิ่งที่เป็นแบบแผนที่มีสมบูรณ์ของลักษณะเฉพาะบางสิ่งบางอย่าง คุณค่าที่มีคุณภาพยั่งยืนหรือเหนือกาลเวลา เป็นที่ยอมรับของอารยประเทศ

วงแชมเบอร์หมายถึงวงดนตรีเล็ก ๆ โดยผู้บรรเลงแนวดนตรี แต่ละแนวจะใช้เพียงคนเดียว ตั้งแต่ 2-10 แนวบรรเลง และใช้เครื่องดนตรีประเภทเดียวกันในการบรรเลง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

- บทเพลงที่เรียบเรียงเสียงประสานจากเพลงพื้นบ้านในรูปแบบดนตรีคลาสสิกสำหรับวงแชมเบอร์
- ผลประเมินความคิดเห็นบทเพลงจากการเผยแพร่วัฒนธรรมทางดนตรีพื้นบ้านของชาวอีสานในเชิงอนุรักษ์

การวิจัยนี้ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อโดยสังเขป ดังนี้

ทฤษฎีดนตรีตะวันตก ได้เกิดขึ้นจากแนวคิดของนักปราชญ์ชาวกรีกโบราณ โดยนำไปคิดคำนวณกับหลักคณิตศาสตร์ โดยปีทาโกรัส และถูกสร้างสรรค์และพัฒนาผ่านแนวคิดทางดนตรีของคีตกวีหลายท่าน จนกระทั่งในยุคคลาสสิก ได้มีการบันทึกเกี่ยวกับทฤษฎีดนตรี คือหลักของดนตรีหรือระบบอิงกุญแจเสียง (Tonality Music) ถูกใช้เป็นแบบแผนของดนตรีที่ถูกเรียกว่า “ดนตรีคลาสสิก” จนถึงปัจจุบันนี้ การเรียนในวิชาทฤษฎีดนตรีในปัจจุบันประกอบไปด้วย การบันทึกโน้ต การอ่านโน้ต การฝึกสอดประสาน การออกเสียง จนไปถึงการเรียบเรียงเสียงประสานเบื้องต้น ประกอบไปด้วยองค์ประกอบของดนตรี ได้แก่ เสียง จังหวะ ทำนอง เสียงประสาน รูปแบบ ดังนั้น การศึกษาทฤษฎีดนตรีตะวันตกให้เข้าใจ จึงมีความ

จำเป็นในการทำความเข้าใจเรื่องดนตรีเบื้องต้น เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบของดนตรี ก่อนการเรียบเรียงบทเพลง

การเรียบเรียงเสียงประสาน เป็นการนำแนวทำนองตั้งแต่สองแนวทำนองขึ้นไปมาประสานกัน โดยมีรูปแบบ ระเบียบแบบแผนที่ชัดเจน คือมีหลักการเขียนแนวทำนอง ตั้งแต่การสร้างพื้นฐานจังหวะจากวลีเป็นประโยคเพลง การเคลื่อนที่ของทำนอง ทิศทางของทำนอง การพัฒนาทำนอง การสร้างคอร์ด แนวการดำเนินคอร์ด จุดพักและจบเพลง การวางเครื่องดนตรี การใช้ช่วงเชื่อมเพลง การวางพื้นผิวบทเพลง การวางช่วงอารมณ์เพลงเป็นต้น ที่สำคัญคือการคงทำนองไว้ โดยเปลี่ยนแปลงทำนองให้น้อยที่สุด

เพลงพื้นบ้านอีสาน เพลงที่เกิดจากคนในพื้นที่ถิ่นอีสานที่ ร้อง เล่น และทำกิจกรรมจากวิถีชีวิตความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อม รวมถึงความเชื่อในพื้นที่นั้น เพื่อเติมเต็มให้ชีวิตมีความสมบูรณ์ เป็นสิ่งที่กระทำสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน

ลายเพลงพื้นบ้านอีสาน ลายเพลงพื้นบ้านอีสาน เกิดจากธรรมชาติที่ปรากฏเฉพาะ อารมณ์ความรู้สึก ประเพณีต่าง ๆ และวิถีดำรงชีวิต ถูกการถ่ายทอดเป็นลำนานที่ไพเราะ เป็นทำนองเฉพาะของชาวพื้นถิ่นอีสาน และถูกบรรเลงโดยเครื่องดนตรีพื้นบ้านอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นอีสาน บรรเลงผ่านการร้อง และเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน แคน พิณ โปงลาง สืบทอดต่อกันมาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมาย เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

- ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรี ได้แก่ ศิลปินพื้นบ้านผู้สอนดนตรีพื้นบ้าน ผู้สอนการเรียบเรียงเสียงประสานดนตรีสากล ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงคลาสสิก โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 6 ท่าน

- นักศึกษาที่ศึกษาในสาขาวิชาดนตรี และนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชาดนตรีบำบัดและสุนทรีย ทางดนตรี ที่ได้รับฟังบทเพลงที่เรียบเรียงเสียงประสานจากเพลงพื้นบ้านในรูปแบบดนตรีคลาสสิก สำหรับวงแชมเบอร์จำนวน 150 คน

2. การศึกษาบทเพลงพื้นบ้านอีสาน

การศึกษาบทเพลงพื้นบ้านอีสาน มีขั้นตอนดังนี้

2.1 ศึกษาบทเพลงพื้นบ้านอีสานจากการฟัง การค้นคว้าจากตำราและการสอบถาม เกี่ยวกับประเภทของเพลงพื้นบ้านแต่ละพื้นที่ของภาคอีสาน และศึกษาบทเพลงจากการฟังทั้งจากซีดีและอินเทอร์เน็ตสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านอีสาน

2.2 คัดเลือกบทเพลงเพื่อนำมาเรียบเรียง โดยเลือกจากการศึกษาประวัติความเป็นมา ความน่าสนใจของบทเพลง ช่วงเสียงความไพเราะ ความยาก-ง่ายของบทเพลง เป็นบทเพลงที่นิยมใช้ในแสดงเป็นเพลงที่มีทำนองที่คุ้นหูของชาวอีสานและผู้คนในภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย เป็นเพลงที่มีทำนองที่ไม่ยาวนาน เป็นเพลงที่มีทำนองเป็นที่จดจำได้ง่าย และเป็นเพลงที่นิยมใช้ในการประกอบการแสดงฟ้อนรำของชาวอีสาน จำนวน 4 บทเพลง

2.3 นำบทเพลงที่คัดเลือกจำนวน 4 เพลง มาเขียนเป็นโน้ตสากลโดยถอดจากการบรรเลงจากเอกสาร และแหล่งอ้างอิง

2.4 โครงสร้างเพลง ประกอบไปด้วยท่อนเปิดท่อนนำเสนอ ท่อนทำนองหลักและท่อนเชื่อม

3. การเรียบเรียงเสียงประสาน

ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักและวิธีการเรียบเรียงเสียงประสาน โดยสังเขปดังต่อไปนี้

3.1 รายละเอียดของเครื่องดนตรีแต่ละประเภท ได้แก่ เครื่องลมไม้ เครื่องลมทองเหลือง และเครื่องประกอบจังหวะ (Samuel Adler, 2002) โดยศึกษาถึงหลักการกำเนิดเสียงของเครื่องดนตรีแต่ละประเภทและการจำแนกกลุ่มเครื่องดนตรี

3.2 ช่วงเสียง (Range) และลักษณะเสียง (Tone) ของเครื่องดนตรี (Dave Black and Tom Gerou, 1998) โดยทำการศึกษาช่วงเสียงที่เหมาะสมในการปฏิบัติ รวมไปถึงเทคนิคเฉพาะของแต่ละเครื่องมือ

3.4 หลักการประสานเสียงและการเรียบเรียงเสียงดนตรี Dick Lowell และ Ken Pulling (2003) โดยทำการศึกษาเรื่องทำนอง, กลุ่มเสียง, โน้ตนอกคอร์ดและการเลือกใช้น้เสียง การนำแนวทำนองตั้งแต่สองแนวทำนองขึ้นไปมาประสานกัน โดยมีรูปแบบ ระเบียบแบบแผนที่ชัดเจน คือมีหลักการเขียนแนวทำนอง ตั้งแต่การสร้างพื้นฐานจังหวะจาก วลี เป็นประโยคเพลง การเคลื่อนที่ของทำนอง ทิศทางของทำนอง การพัฒนาทำนอง การสร้างคอร์ด แนวการดำเนินคอร์ด จุดพักและจบเพลง การวางเครื่องดนตรี การใช้ช่วงเชื่อมเพลง การวางพื้นผิวบทเพลง การวางช่วงอารมณ์เพลง เป็นต้น ที่สำคัญคือการคงทำนองไว้ โดยเปลี่ยนแปลงทำนองให้น้อยที่สุด

4. อุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้อุปกรณ์ในการเก็บบันทึกข้อมูล การเรียบเรียงเสียงประสาน และการสังเคราะห์เสียง รวมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ดังนี้

4.1 เครื่องบันทึกเสียง

4.2 กล้องถ่ายภาพ

4.3 โปรแกรมบันทึกโน้ตเพลง

Sibelius

4.4 โปรแกรมสังเคราะห์เสียง

Notperformer

4.5 โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูล SPSS

5. สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 คือการวิเคราะห์การเรียบเรียงเสียงประสานบทเพลง

ส่วนที่ 2 คือการวิเคราะห์ความคิดเห็นจากแบบสอบถามจากผู้ที่ได้รับฟังบทเพลง

6. การเผยแพร่ผลงาน

ผู้วิจัยได้เผยแพร่ผลงานทั้ง 2 บทเพลงในช่องทางออนไลน์ ในช่องวิดีโอยูทูบ และเผยแพร่สกอ์เพลงและโน้ตทั้งสองบทเพลงให้สถานศึกษาต่าง ๆ ได้ใช้บรรเลงเพื่อแสดงต่อสาธารณะ และบูรณาการเป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนในรายวิชาทฤษฎีดนตรีสากล รายวิชาเรียบเรียงเสียงประสาน รายวิชารูปแบบและการวิเคราะห์ รายวิชาหลักการประพันธ์ รายวิชาฝึกปฏิบัติทักษะดนตรีตะวันตกและในรายวิชาการรวมวงดนตรี

7. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสำรวจความคิดเห็นของผู้ฟังเพลงที่บ้านอีสานในรูปแบบวงแซมเบอร์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ได้ฟังบทเพลง

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามข้อเสนอแนะ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์และอธิบายการเรียบเรียงบทเพลงจำนวน 2 บทเพลง ได้แก่

1. เพลงอีสานฟานฟาร์ ทริมเป็ตควินเท็ต (Isan Fanfare for Trumpet Quintet)

2. เพลงลาลำอีสาน บราสโนเนท (Melody of Isan for Brass Nonet)

1. เพลงอีสานฟานฟาร์ทริมเป็ตควินเท็ต ได้นำแนวคิดในการเป่าขึ้นส้อยแคนหรือชาวบ้านเรียกว่า เกริ่นแคน หมายถึงการเป่าเกริ่นนำก่อนที่จะเป่าจริง เป็นการเป่าเพื่อเกริ่นนำก่อนเข้าสู่ลายแคน ถ้าเปรียบเทียบกับดนตรีบรรเลงในปัจจุบันก็คือ Introduction นั่นเอง การเป่าขึ้น ส้อยหมอแคนจึงต้องระมัดระวังและบรรจงเป็นพิเศษ เพื่อให้เสียงแคนเป็นที่ดึงดูดความสนใจของผู้ฟังหรือเป็นการข่มขู่แข่งขันอีกทางหนึ่งด้วยในการเป่าขึ้นส้อยแคนมีขั้นตอนหนึ่งซึ่งสำคัญมากที่ผู้

เป่าแคนจำเป็นต้องรู้จักและเข้าใจคือ “การจาดแคน” ด้วยลักษณะการบรรเลงดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้มีแนวคิดสร้างสรรค์บทเพลงประเภท ฟานฟาร์ (Fanfare) คือ การประโคมเป็นเพลงสั้น ๆ ที่นิยมบรรเลงโดยแตรทรมเป็ตหรือแตรทองเหลืองชนิดอื่น ๆ ฟานฟาร์ยังได้รับการนิยามให้เป็นการประกาศให้ทราบถึงการเดินทางมาของบุคคลสำคัญ สำหรับเพลงอีสานฟานฟาร์ ได้ถูกเรียบเรียงในบันไดเสียง G pentatonic minor (Transpose ตามเครื่องมือบรรเลงแบบ Open score) สำหรับวงทรมเป็ตควินเต็ต ประกอบไปด้วยเครื่องดนตรีทรมเป็ต 5 ชิ้น 5 แนวทำนอง การนำเสนอเป็นแบบสากล เน้นในช่วงขึ้นต้นให้มีความเหมือนเสียงแคน ข้อสังเกตคือจะมีเสียงโดรนฮาร์โมนี (Drone Harmony) ในแนวทรมเป็ตที่ 5 ใน 14 ห้องแรกของเพลง ท่อนต่อมาจะใช้เทคนิคของดนตรีสากล ใช้เพนทาโทนิคสเกล (Pentatonic Scale) ในการ

ดำเนินทำนอง แบบ Ascending ใช้เทคนิคการซ้ำทำนอง (Repetition) ใช้การเลียนแบบทำนอง (Imitation) การพัฒนาทำนอง (Sequence) ทำให้ในท่อนนี้อาจจะฟังแล้วแปลกแตกต่างออกไป เพราะเป็นการบรรเลง 5 แนว จบประโยคเพลง (Phrase) ด้วยการไล่เสียงต่อกันในขาลง (Descending) โดยมีเสียงโดรนฮาร์โมนีในแนวของทรมเป็ต 1 จบท่อนเพลงด้วยทำนองเพลงที่เป็นทำนองที่คุ้นหูของชาวอีสานจากการฟังเพลงหมอลำในปัจจุบัน นิยมใช้ในการจบประโยคเพลงในการแสดงดนตรี โดยเฉพาะการแสดงหมอลำ โดยมีการใช้เทคนิคการย่อ (Diminution) และการซ้ำทำนอง ก่อนจะจบท่อน ท่อนจบของเพลงเป็นการไล่ลำดับของทำนองขึ้นไปหาคอร์ด Gm9 ในห้องที่ 40 จากนั้นเปลี่ยน เป็นคอร์ด Gm7 ในห้อง 41 สุดท้ายเปลี่ยนไปคอร์ด Gm เป็นการจบเพลงในการเรียบเรียง

Isan Fanfare in g minor
(Trumpet Quintet)

Isan Traditional (Kham)
Akawen Chumklang

ภาพที่ 1 ตัวอย่างบทเพลง อีสานฟานฟาร์

2. เพลงลาลำอีสาน บราสโนเนท ได้แนวคิดจากการศึกษาทำนองเพลงพื้นบ้านที่เป็นที่นิยมเอื้ออำนวยต่อการเรียบเรียงในแบบดนตรีคลาสสิก และคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีพื้นบ้าน จึงได้ข้อสรุปในการใช้ทำนองเพลงจำนวน 4 ทำนอง ได้แก่ เซิ้งบั้งไฟ แม่ฮ้างกล่อมลูก เตย สามจังหวัด (เตยธรรมดา เตยพม่า เตยโง) และลำเพลิน ทั้ง 4 ทำนองเพลงนี้เป็นที่นิยมฟัง ร้อง และเป็นทำนองที่ใช้ประกอบการแสดงฟ้อนรำของชาวอีสานโครงสร้างเพลงลาลำอีสาน มีดังนี้

1. ท่อนเปิด (opening) เป็นท่อนที่นำแนวคิดมาจากท่อน “โอ” ของเพลงพื้นบ้านอีสานคือเป็นคำขึ้นต้นก่อนจะลำหรือเซิ้ง ทำนองหลักอยู่ที่ฮอว์น จบท่อนตามแนวคิดของเพลงพื้นบ้านอีสาน คือการลงศูนย์ ทุกเครื่องมือจบด้วยเสียงเดียวกัน (Unison)

2. ท่อนนำเสนอ (Exposition) นำเสนอทำนองหลักของทุกเพลงไว้ด้วยกัน ในช่วงท้ายใช้ทำนองที่นิยมใช้เป็นช่วงต่อของเพลงหมอลำ ทำนองนี้จะปรากฏอยู่ในช่วงเชื่อมต่อหลายท่อนของเพลงนี้

3. ท่อนเซิ้ง (A Theme 1) คำว่า “เซิ้ง” นิยมใช้ในงานบุญบั้งไฟ การเซิ้งบั้งไฟเป็นการฟ้อนประกอบ การขับกาศยเซิ้ง ลักษณะขึ้นลงตามจังหวะช้า ๆ ของกลองตุ้ม พังฮาด บางครั้งมีโหมประกอบ โดยมีหัวหน้าเป็นคนขับกาศยเซิ้งนำ แล้วคนอื่นร้องรับไปเรื่อย ๆ ทำนองหลักในช่วงแรกจะอยู่ที่แนวทูบา พัฒนาทำนองโดยการย่อ (Diminution)

ภาพที่ 2 ตัวอย่างการย่อทำนอง

นอกจากจะเป็นทำนองหลักแล้ว ยังเป็นจังหวะไปในตัวแนวทำนองจะเป็นไปอยู่ที่ฮอว์น ในห้องที่ 34-37 ทรัมเป็ตรับทำนองต่อในห้อง 36-39 ท롬โบนและยูโฟเนียมรับทำนองต่อในห้อง 37-41 และต่อจากนั้นทำนองก็จะรับกันไปมาตามแบบของการ “เซิ้ง” ของเพลงอีสาน

ภาพที่ 3 แสดงการรับทำนองกันตามแบบ เซิ้ง

4. ท่อนเชื่อมที่ 1 (Transition 1) ท่อนนี้ใช้ทำนองที่ใช้ในช่วงท้ายของท่อนนำเสนอมารวมในท่อน โดยเริ่มจากการใช้ชิ้นคู่ที่ต่างกันครึ่งเสียงในแนวฮอว์น 1 และ 2 จากนั้นเริ่มนำเสนอทำนองเพลงแม่ฮ้างกล่อมลูกก่อนที่จะส่งเข้าท่อนเพลงต่อไป

5. ท่อนแม่ฮ้างกล่อมลูก เป็นลายพื้นบ้านในอดีตได้พัฒนามาจากเพลงกล่อมเด็กของคนอีสาน ในสมัยก่อน คนอีสานสมัยก่อนเวลาให้ลูกนอนเปลจะเรียกว่า “นอนอู” เป็นสำเนียงภาษาอีสาน ขณะที่กล่อมลูกนอนผู้เป็นแม่ เป็นยาย ก็จะร้องเป็นทำนองบทกล่อมของคนอีสาน บทกล่อมอันเยือกเย็นเป็นแนวทางให้ศิลปิน นำทำนองบทกล่อมนี้มาร้อยเรียงเป็นเสียงดนตรี บรรยายให้เห็นถึงสภาพหญิงหม้าย ที่ต้องทนต่อความทุกข์ยากลำบากในการเลี้ยงดูลูกและการทำมาหากินโดยลำพัง ดังนั้นในท่อนนี้ เป็นท่อนที่มีจังหวะช้าที่สุดของเพลง เริ่มด้วยการนำเสนอทำนองหลัก บรรเลงโดยยูโฟเนียม ใช้ทูบาเป็นแนวโดรนฮาร์โมนี จากนั้นทำนองไปอยู่ที่แนวฮอว์น 1 ในช่วงหลังทำนองหลักอยู่ที่แนวฮอว์น 2 เปลี่ยนแนวฮอว์น 1 เป็นแนวประสาน จากนั้นทำนองหลักไปอยู่ที่แนวทรัมเป็ต ในช่วงท้ายของท่อนเพลง ทำนองหลักจะไป

อยู่ที่แนวเสียงต่ำ (Low Brass) และท้ายสุดเป็นเสียงลากยาวของฮอว์น เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องไปยังท่อนต่อไป

6. ท่อนเตี้ย เป็นทำนองเพลงรักสั้นๆ ประเภทเนื้อเต็มไม่มีเอื้อน มีอยู่ 3 ทำนอง คือเตี้ยโขง เตี้ยพม่า และเตี้ยธรรมดา สำเนียงลำของกลุ่มลำแคน แบ่งสำเนียงหลักได้ 2 สำเนียง คือ สำเนียงขอนแก่น และอุบลฯ ความแตกต่างระหว่างสำเนียงขอนแก่นกับสำเนียงอุบลฯจะสังเกตได้จากทำนองลำทางสั้น ซึ่งจะพอมิหลักสังเกตได้ดังนี้ 1) สำเนียงอุบลฯ จะใช้กลอนล้วน ไม่มีแทรกด้วยคำพูด ส่วนสำเนียงขอนแก่นนิยมพูดแทรกหรือเติมเข้าไปในกลอนลำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตอนที่ป็นหัวต่อระหว่างบทกลอนที่ใช้ถามหรือตอบ มีจังหวะชัดเจน สำเนียงขอนแก่นนั้นยากแก่การแบ่งวรรคแบ่งตอน โกล้ไปทางสำเนียงพูด 2) สำเนียงขอนแก่น หมอลำบางคนอาจมีการจังหวะชัดเจน แต่สำเนียงเสียงทางภาษากียังบ่งบอกในตัว เช่นเดียวกับสำเนียงพูดในส่วนของท่านนี้ ผู้วิจัยใช้ทำนองเพลงเตี้ย 3 จังหวะ ได้แก่ เตี้ยธรรมดา เตี้ยโขง และเตี้ยพม่า เริ่มจากแนวทูลาที่ใช้ทำนองบางส่วนของเพลงเตี้ยโขงมาตั้งจังหวะให้เร็วขึ้น ทำนองหลักเป็นทำนองของเตี้ยธรรมดา ในแนวทริ้มเปิด 2 จากนั้นทำนองหลักของเพลงเตี้ยพม่าบรรเลงโดยแนวฮอว์น 1 โดยช่วงหลังของทำนองบรรเลงร่วมกับแนวทูลา (Soli) จากนั้น เป็นทำนองเพลงเตี้ยโขงบรรเลงโดยทริ้มเปิดแบบพร้อมกัน จนจบท่อนเพลง ช่วงท้ายสุดของท่าน ใช้เทคนิคการพัฒนาทำนองย่อย (Fragmentation) เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องไปยังท่อนเชื่อมก่อนเข้าท่อนสุดท้าย

7. ท่อนเชื่อมที่ 2 (Transition 2) ท่อนนี้มีทำนองอยู่ 3 ทำนอง ทำนองแรกรับมาจากทำนองย่อยในท่อนก่อน โดยยูโฟเนียม ทำนองที่ 2 ใช้ทำนองที่ใช้ในช่วงท้ายของท่านนำเสนอมาเริ่มท่อนในแนวทริ้มเปิด 2,3 และบรรเลงพร้อมกันทั้งหมด และทำนองที่ 3 คือทำนองที่เป็นท่อนส่งที่เป็นต้นนิยมในเพลงหมอลำ

8. ท่อนลำเพลิน เป็นการลำที่มีผู้แสดงครบหรือเกือบจะครบตามจำนวนตัวละครในเรื่องที่ดำเนินการแสดง มีอุปกรณ์ประกอบ ทั้งฉาก เสื้อผ้าสมจริงสมจัง และยังมีเครื่องดนตรีประกอบ แต่เดิมที่มี คือพิณ (ซุง หรือ ซึง) แคน กลอง กลอนลำจะมี 2 แนวทาง คือลำเอียง เป็นการลำแบบลำกลอน หมอลำแสดงเป็นตัวละครตามบทบาทในเรื่อง การดำเนินเรื่องค่อนข้างช้า แต่ก็ได้อรรถรสของละครพื้นบ้าน ต่อมาเมื่อดนตรีลูกทุ่งมีอิทธิพลมากขึ้น จึงเกิดพัฒนาการของหมอลำหมู่ โดยได้ประยุกต์กลายเป็น ลำเพลิน ซึ่งมีจังหวะที่เร้าใจชวนให้สนุกสนาน การนำเอาเครื่องดนตรีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ มาผสมผสานเข้ากับเครื่องดนตรีเดิมได้แก่พิณ แคน ทำให้ได้รสชาติของดนตรีที่แปลกออกไป ในท่อนนี้เป็นท่อนที่เริ่มต้นโดยการนำเสนอ การ “หย่าว” อันเป็นเอกลักษณ์ของเพลงหมอลำอีสาน การหย่าวเป็นคำอุทานเพื่อส่งสัญญาณให้เริ่ม มักใช้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการแสดงดนตรี หมอลำ คล้ายกับคำว่า ดนตรีมา, จัดมา เช่น เมื่อนักร้องหมอลำจะเริ่ม พิธีกรก็จะพูดว่า “เอ้า..หย่าว” หมายถึง ให้เริ่มเพลงให้สนุกไปเลย โดยการให้ทริ้มเปิด 1 บรรเลง

ภาพที่ 4 การใช้เทคนิคการพัฒนาทำนองย่อย

Northeast Thailand Traditional
Akarawat Chaumklang

ภาพที่ 5 แสดงตัวอย่างบทเพลงลายลำอีสาน

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้
ตอบแบบสอบถาม ดังนี้

- อายุระหว่าง 20-21 ปีมากที่สุด จำนวน 74 คน ร้อยละ 49.33 รองลงมามีอายุระหว่าง 18-19 ปี จำนวน 63 ปี ร้อยละ 42.00 และมีอายุน้อยกว่า 18 ปีมีน้อยที่สุด จำนวน 1 คน ร้อยละ 0.67

ตอนที่ 2 ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นจากการฟังเพลง

ตารางที่ 1

ความคิดเห็น	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
สื่อถึงท้องถิ่นอีสาน	4.46	.952	มาก
ความเข้าใจในบทเพลง	3.53	1.003	มาก
จินตนาการตามเพลงได้	3.56	.967	มาก
ความเหมาะสมของเพลง	3.75	.841	มาก
ยอมรับและเห็นคุณค่าของคนต่างวัฒนธรรม	3.65	1.039	มาก
เข้าใจเพลงคลาสสิก	3.55	.971	มาก
ยอมรับแนวความคิด	3.51	.994	มาก
ภาคภูมิใจในท้องถิ่น	4.34	.939	มาก
อนุรักษ์วัฒนธรรม	4.06	.852	มาก
เผยแพร่ทางวัฒนธรรม	4.24	.758	มาก
รวม	3.87	.932	มาก

จากตารางพบว่า ในภาพรวมความคิดเห็นจากการฟังเพลงที่เรียบเรียงจากทำนองเพลงพื้นบ้านอีสานในรูปแบบดนตรีคลาสสิกสำหรับวงแชมเบอร์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 อยู่ในระดับมาก โดยสื่อถึงท้องถิ่นพื้นบ้านอีสานมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.46 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือความรู้สึกภาคภูมิใจในท้องถิ่นและวัฒนธรรมของชาติมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 อยู่ในระดับมาก และความรู้สึกชื่นชอบแนวความคิดมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากับ 3.51 อยู่ในระดับมาก สรุปได้ว่าความคิดเห็นจากการฟังเพลงที่เรียบเรียงจากทำนองเพลงพื้นบ้านอีสานในรูปแบบดนตรีคลาสสิกสำหรับวงแชมเบอร์โดยใช้เกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criteria) อยู่ในระดับดี

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ความคิดเห็นจากการฟัง ฟังแล้วนึกถึงวงหมอลำ คิดถึงวงโยธวาทิต คิดถึงบรรยาการงานบุญ คิดถึงบ้าน ทั้งสองเพลงเหมือนเป็นการเปิดดวงก่อนการแสดง ฟังแล้วรู้สึกเหมือนรู้ทุกอย่าง แต่ความจริงคือไม่รู้อะไรเลยเพราะไม่สามารถอธิบายออกมาได้เป็นการนำเพลงพื้นบ้านอีสานมายกระดับสู่สากล อยากให้ทำออกมาเป็นเพลงแต่ละบทเพลงไป เพลงมีหลายอารมณ์ชวนติดตาม รู้สึกแปลกใหม่ สนุกสนาน เพลิดเพลิน

ความอลังการก็มี รู้สึกว่าเป็นการผสมผสานที่ลงตัว แต่บางคนยังรู้สึกว่าฟังยากอยู่ เพราะคาดเดาไม่ได้ ยังต้องใช้เวลา ทำให้รู้สึกว่าเพลงคลาสสิกน่าฟังเมื่อได้ฟังเพลงนี้ ด้วยทำนองที่คุ้นหูทำให้ฟังเข้าใจเข้าใจความหมายของบทเพลงเพราะสามารถร้องตามได้เกือบทุกทำนองอยากศึกษาเพิ่มเติมในการทำเพลงอยากเรียนรู้เพลงทั้งสองประเภทมากขึ้น เพลงคลาสสิกควรมีแบบนี้น้อยๆ ความเห็นในเชิงอนุรักษ์ เป็นการประยุกต์เพลงพื้นบ้านให้เป็นสากลมากขึ้น เป็นการง่ายที่คนทั่วโลกจะเข้าใจ เพราะเป็นเพลงคลาสสิก ทำให้เกิดความสำนึกรักบ้านเกิดทำให้อยากศึกษาดนตรีพื้นบ้านอย่างยิ่ง เพราะเป็นทำนองที่คุ้นหูและคิดว่าเคยฟังทุกทำนอง แต่บอกไม่ได้ว่าคือทำนองเพลงอะไร เพลงยังทำให้รู้สึกถึงความเป็นเจ้าของในวัฒนธรรมที่เป็นของบรรพบุรุษมีความภูมิใจในถิ่นเกิด จะสนับสนุนให้คนรอบตัวฟังเพลงพื้นบ้านของอีสานมากขึ้น และอยากจะอนุรักษ์สิ่งเหล่านี้ต่อไป

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้คัดเลือกทำนองเพลงที่มีความน่าสนใจ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลทางออนไลน์ รวมถึงจากการสนทนา ปรัชญาศิลปินและครูอาจารย์ที่มีความรู้ด้าน

เพลงพื้นบ้านอีสาน จากนั้นได้สรุปประเด็นจากการวิเคราะห์เป็นเหตุผลในการคัดเลือกเพลง คือ เป็นบทเพลงที่นิยมใช้ในแสดงดนตรี, เป็นเพลงที่มีทำนองที่คุ้นหูของชาวอีสานและผู้คนในภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย, เป็นเพลงที่มีทำนองที่ไม่ยาวนาน, เป็นเพลงที่มีทำนองเป็นที่จดจำได้ง่าย และเป็นเพลงที่ใช้ในการประกอบการแสดงฟ้อนรำของชาวอีสานผู้วิจัยได้คัดเลือกมาทั้งหมดจำนวน 4 เพลง ได้แก่ เชิงบังไฟ แม่ฮ้างกล่อมลูก ทำนองเต้ยสามจังหวัด (เต้ยธรรมดา เต้ยพม่า เต้ยโขง) และ 1 ลายลำได้แก่ ลายเกริ่นแคน โดยใช้โปรแกรม Sibelius ในการบันทึกโน้ต และใช้โปรแกรม Notepformer ในการสังเคราะห์เสียงเพื่อให้เสียงมีความสมจริง มีมิติเหมือนใช้เครื่องดนตรีจริง บรรเลงแทนการบันทึกเสียงจริง ซึ่งต้องใช้งบประมาณที่สูงในกระบวนการบันทึกเสียง

การเรียบเรียงเสียงประสานใช้องค์ประกอบดนตรี คือ ทำนองเพลง คอร์ด บันไดเสียง รูปแบบจังหวะ เป็นแนวทางในการพัฒนาเป็นงานสร้างสรรค์ การนำทำนองที่คุ้นหูของเพลงอีสาน มาประยุกต์ใช้ในการสอดประสานทำนองที่เหมาะสมผู้วิจัยได้ผลิตผลงานสร้างสรรค์ จำนวน 2 บทเพลงประกอบด้วย

1. อีสานฟานฟาร์ ทรัมเป็ตควินเทต
2. ลายลำอีสาน บราสโนเนท

การเผยแพร่ให้ได้รับฟังบทเพลงผ่านช่องทางออนไลน์ทางอินเทอร์เน็ตในช่องวีดิโอยูทูบ และเผยแพร่สกรีนเพลงและโน้ตทั้งสองบทเพลงให้สถานศึกษาต่าง ๆ ได้ใช้บรรเลงเพื่อแสดงต่อสาธารณะ บูรณาการเป็นสื่อประกอบการเรียนการสอน ในรายวิชาการรายวิชาต่าง ๆ

อภิปรายผล

จากการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นที่สำคัญนำมาอภิปรายผลแยกเป็นประเด็นดังนี้

1. ในการเรียบเรียงบทเพลงจากทำนองเพลงพื้นบ้านอีสานในรูปแบบดนตรีคลาสสิกสำหรับวงแชมเบอร์การคัดเลือกเพลง โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลทางออนไลน์ รวมถึงจากการสนทนา ปรัชญาศิลปินและครูอาจารย์ที่มีความรู้ด้านเพลงพื้นบ้านอีสานและนำประเด็นมาวิเคราะห์มีรายละเอียด ดังนี้ เป็นบทเพลงที่นิยมใช้ในแสดงดนตรี เป็นเพลงที่มีทำนองที่คุ้นหูของชาวอีสานและผู้คนในภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย, โอกาสในการบรรเลง, เป็นเพลงที่มีทำนองที่ไม่ยาวนาน, เป็นเพลงที่มีทำนองเป็นที่จดจำได้ง่าย และเป็นเพลงที่ใช้ในการประกอบการแสดงฟ้อนรำของชาวอีสานได้แนวคิดมาจาก ภูษิต สุวรรณณีนี (2557) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาเพลงพื้นบ้านไทยสำหรับวงดุริยางค์เครื่องลม พบว่า การเรียบเรียงเสียงประสานวงดุริยางค์เครื่องลม ต้องใช้ความรู้ด้านมานุษยดุริยางควิทยาในการคัดเลือกเพลงที่มีบุคลิกภาพของภูมิภาค มีโครงสร้างทำนองที่ชัดเจน มีจังหวะที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในการเรียบเรียงต้องเข้าใจคอร์ด ลักษณะจังหวะและการแต่งทำนองสอดประสานที่เหมาะสมจากนั้นได้ทำการเรียบเรียงเสียงประสานด้วยการใช้องค์ประกอบทางดนตรี คือ ทำนอง จังหวะ เสียงประสาน คอร์ด การสอดประสานแนวทำนองโดยคงทำนองดั้งเดิมไว้ให้มากที่สุด และใช้ทำนองที่เป็นที่คุ้นหูในการเชื่อมต่อหรือใช้เป็นแนวสอดประสานทำนอง รวมถึงใช้เป็นพื้นฐานจังหวะของบทเพลง ได้แนวคิดมาจาก ศุภศิระ ทวีชัย (2556) ได้ศึกษากระบวนการเรียบเรียงเพลงไทยสำหรับวงโยธวาทิตของพันโทวิชิต โห้ไทย พบว่า การคัดสรรบทเพลงเพื่อใช้ในการเรียบเรียงในโอกาสต่าง ๆ ตามความเหมาะสม กระบวนการเรียบเรียงนี้เป็นสิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะ รูปแบบของการเรียบเรียงที่เป็นเอกลักษณ์ 4 ด้าน คือ 1.) ด้านทำนอง 2.) ด้านจังหวะ 3.) ด้านเสียงประสาน และ 4.) ด้านประโยคเพลง จากการเรียบเรียงใหม่ในแบบตะวันตกยังคงยึดหลักการ สำเนียงพื้นฐานของเพลงไทยมาใช้เป็นโครงสร้างหลัก

แนวคิดในการเรียบเรียงบทเพลงจากทำนองเพลงพื้นบ้านอีสานในรูปแบบดนตรีคลาสสิกสำหรับวงแชมเบอร์คือ ผสมผสานระหว่างดนตรีคลาสสิกกับดนตรีพื้นบ้านอีสานในเชิงอนุรักษ์ โดยคงทำนองความเป็นพื้นบ้านอีสานที่เป็นเอกลักษณ์ ไม่ว่าจะใช้เครื่องดนตรีคลาสสิกบรรเลงก็เป็นหัวใจของชาวอีสาน ได้แนวคิดมาจากเอกรินทร์ ชูอรุณ (2556) ได้ทำการเรียบเรียงบทเพลงพื้นบ้านไทยสำหรับใช้เป็นสื่อการสอนวงโยธวาทิตขนาดเล็ก ระดับชั้นกลาง เพื่อศึกษาบทเพลงพื้นบ้านไทยที่มีความเหมาะสม ถือเป็น การสืบทอดและอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านในอีกรูปแบบหนึ่ง เพราะทำนองพื้นบ้านเป็นตัวบ่งบอกถึงวิถีความเป็นอยู่และวัฒนธรรมอยู่แล้วจะใช้เครื่องดนตรีใดบรรเลง ทำนองของเพลงพื้นบ้านก็ยังคงอยู่ อีกทั้งยังเป็นการที่คนในท้องถิ่นจะได้รู้จักกับวงดนตรีตะวันตก ด้วยท่วงทำนองที่เขาเข้าใจ

2. ผู้ที่ได้รับฟังบทเพลงจากการเรียบเรียงบทเพลงจากทำนองเพลงพื้นบ้านอีสานในรูปแบบดนตรีคลาสสิกสำหรับวงแชมเบอร์ มีความเห็นตรงกันว่า รู้สึกถึงความเป็นเพลงอีสานจากทำนองเพลงและลักษณะเฉพาะของบทเพลงที่มีความชัดเจน นอกจากนี้ยังมีความเห็นว่า ทำให้ฟังเพลงคลาสสิกเข้าใจมากขึ้น จากการจับทำนองที่คุ้นเคยที่ได้ฟังมาตั้งแต่ยังเด็ก ทำให้รู้สึกซาบซึ้งในทำนองเพลงพื้นบ้านอีสาน ทำให้เกิดความรักความภูมิใจในท้องถิ่นที่กำเนิด สอดคล้องกับ ดวงใจ อวนมินและคณะ (2547) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับชุมชนเพลงพื้นบ้าน ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่า การศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้เรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับชุมชนเพลงพื้นบ้าน โดยผู้เรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยผู้เรียนเห็นว่า สื่อการเรียนรู้นี้มีความหลากหลายเหมาะสมกับกิจกรรม เป็นกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการร่วมกันอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านและเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

- นำแนวคิดและวิธีการไปใช้ในการเรียบเรียงบทเพลงที่เป็นเพลงมีที่มาจากเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นตามแบบแผนของดนตรีตะวันตก

- นำบทเพลงไปบรรเลงต่อสาธารณะ

- นำบทเพลงไปใช้บูรณาการเป็นสื่อการเรียนการสอนดนตรีในรายวิชาต่าง ๆ

- นำบทเพลงไปเผยแพร่สืบสานเพลงพื้นบ้านอีสานในรูปแบบที่ผู้คนต่างวัฒนธรรมได้ฟัง เพื่อเพิ่มความเข้าใจทำนองเพลงพื้นบ้านอีสานในรูปแบบดนตรีคลาสสิก ถือเป็น การอนุรักษ์ในอีกรูปแบบหนึ่ง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- ศึกษาทำนองเพลงพื้นบ้านเพิ่มเติม โดยแบ่งตามเขตพื้นที่ เผ่าพันธุ์ หรือตามรูปแบบการใช้งาน

- เรียบเรียงบทเพลงจากทำนองเพลงพื้นบ้านอีสานในรูปแบบดนตรีคลาสสิก สำหรับบรรเลงโดยวงดนตรีประเภทอื่น ๆ

- พัฒนาชุดการสอนรายวิชาต่าง ๆ จากบทเพลงที่เรียบเรียง

บรรณานุกรม

ณัชชา โสคติยานุรักษ์. (2548). **ทฤษฎีดนตรี**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดวงใจ อวนมินและคณะ. (2548). **การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับชุมชนเพลงพื้นบ้านในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน**. หลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ภูษิต สุวรรณณณ. (2557). **การพัฒนาเพลงพื้นบ้านไทยสำหรับวงดุริยางค์เครื่องลม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศึกษาและพัฒนาศาสตร์ วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

มนตรี ตราโมท. (2540). **ดุริยางคศาสตร์ไทย ภาควิชาการ**. กรุงเทพฯ : พิมพ์สปริงติ้ง เซนเตอร์

ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554**. กรุงเทพฯ : บริษัทนานมีบุ๊คพับลิเคชั่นส์ จำกัด.

ศุภศิระ ทวีชัย. (2556). **กระบวนการเรียบเรียงเพลงไทยสำหรับวงโยธวาทิตของพันโทวิชิต ให่ไทย(ศิลปินแห่งชาติ)**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

เอนก นาวิกมูล, ณรงค์ชัย ปิฎกรัศต์. (2550). **เพลงพื้นบ้าน**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สารคดี ในนามบริษัทวิริยะธุรกิจจำกัด.

เอกรินทร์ ชูอรุณ. (2556). **การเรียบเรียงบทเพลงพื้นบ้านไทยสำหรับใช้เป็นสื่อการสอนวงโยธวาทิตขนาดเล็ก ระดับชั้นกลาง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

Adler, Samuel. (2000). **The Study of Orchestration (Third Edition)**. New York : W.W. Norton&Company, Ltd.

Black, Dave, and Gerou, Tom. (1998). **Essential Dictionary of Orchestration**. USA : Alfred Publishing Co., Inc.

Lowell, Dick, and Pullig, Ken. (2003). **Arranging for Large Jazz Ensemble**. USA : Vicks Lithographic and Printing Corporation.